

HUKUK METİNLERİNİN ANLAŞILABİLİRLİĞİNİ ARTTIRMAYA YÖNELİK TÜRKÇELEŞTİRME ÖNERİLERİ¹

PROPOSALS FOR ENHANCING THE COMPREHENSIBILITY OF LEGAL TEXTS THROUGH TURKISH TERMINOLOGY

Dilek ÜNVEREN²

“Dil özgür bir yaratım sürecidir; yasaları ve ilkeleri sabittir, ancak üretim ilkelerinin kullanılma şekli özgürdür ve sonsuz çeşitliliktedir. Sözcüklerin yorumlanması ve kullanılması bile özgür bir yaratım sürecini içerir.” Noam Chomsky (Language and Mind, 1968)

ÖZET

Hukuk dilinin özellikleri arasında, etkili hukuki söylem için olmazsa olmaz olan benzersiz yaratıcı (pragmatik), sözcüksel ve tümce yapısına ilişkin özellikler yer alır. Bu dilin açık, anlaşılır, belirsizlikten ve yabancı sözcüklerden uzak, olabildiğince yalın olması, hukuk ve hukuk dilinin amacına da uygun olması anlamına geldiğinden oldukça önemli bir konudur. Bu bağlamda çalışmada, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun metnlerinin (1961) Türkçe kullanım bilinci ve anlaşılabilirliği açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu yasada geçen söylemlerdeki belirlilik/belirsizlik durumu, sözcüklerdeki ve genel olarak dil kullanımındaki birlik, yazım noktalama ve yabancı sözcüklerin kullanımı boyutları bağlamında ele alınmış,

1 Araştırma Makalesi
Makale gönderim tarihi:10.03.2025
Makale kabul tarihi:26.03.2025

2 Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi
E posta: dilekunveren@sdu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3415-9274

bulgular detaylı bir biçimde ortaya konmuştur. Böylelikle bu çalışma yoluyla, hukuk ve dil arasındaki ilişkiye dikkat çekilmesi ve bu alandaki çalışmalara ışık tutulması hedeflenmiştir. Çalışmada, yabancı sözcüklerden uzak, anlaşılır, yalın, kısa ve açık söylemler ile toplumun günlük yaşamda kullandığı sözcüklerden oluşan bir dil kullanımının, yasaların amaç ve işlevine uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Yasalar üzerine çalışılırken dil uzmanları ile işbirliği içinde olunmasının, hatta bunun için kurulların oluşturulmasının yararlı olacağı ve bu çalışmada ortaya konan bazı engellerin önüne geçilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Hukuk Metinleri, Anlama, Türkçe Kullanma Bilinci, Dil-Toplum İlişkisi, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun

ABSTRACT

The characteristics of legal language include unique pragmatic, lexical and sentence structure features that are indispensable for effective legal discourse. This language being clear, understandable, free from ambiguity and foreign words, and as plain as possible is a very important issue, as it also means that it is suitable for the purpose of law and legal language. In this context, the study aims to examine the texts of Law on Basic Provisions of Elections and Electoral Registers (1961) in terms of the awareness of Turkish language use and comprehensibility. The state of certainty/uncertainty in the expressions in this law, the unity of words and language use in general, spelling punctuation and the use of foreign words are discussed and the findings are presented in detail. Thus, through this study, it is aimed to draw attention to the relationship between law and language and to shed light on studies in this field. In the study, it was concluded that a language use consisting of understandable, plain, simple, short and clear expressions, free from foreign words and words used by the society in daily life will be suitable for the purpose and function of laws. It is thought that cooperating with language experts and even establishing committees for this purpose while working on the laws will be beneficial and will prevent some of the obstacles presented in this study.

Keywords: Legal Texts, Comprehension, Awareness of using Turkish, Language-Society Relationship, Basic Provisions of Elections and the Law on Voter Registers

GİRİŞ

Anayasa, bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargı güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasadır (TDK). Aynı zamanda anayasa bir toplumun yaşam biçiminin, bir halkın ulusal karakterinin, ahlakının ve temel doğasının, özel bulduğu tarihlerinin ve toplumsal koşullarının bir ürünüdür. Bu bakış açısı, anayasanın iye olduğumuz bir şey olmaktan öte, kim olduğumuzu, kimliğimizi ortaya koyar³. Türkçe, Türk kimliğinin dil anlamında tanımlayıcı unsurudur. Bununla birlikte, anayasa ve yasaların, hukuki ve siyasi işlevlerinin yanı sıra, uzlaşmış değerleri kuşaklara aktarma ve bu yolla toplumun gelişim çizgisini dönüştürme ve ona yön verme rolü bulunmaktadır⁴. Bu bağlamda hem anayasa dilinin hem de yasaların bu kimlikle uyumlu, bu kimliği oluşturan halkın da anlayabileceği türden olması, hukuk dili ile kullanım durumundaki Türkçe arasında ileri düzeyde bir uyumun sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu noktada, hem anayasada hem de yasalarda dil kullanımına önem verilmesi, bu yöndeki çalışmaların üzerinde özenle durulmalıdır.

Hukuk dili, hukuk kurumlarının aracı durumundadır. Bu nedenle de hukuksal süreçlerde söylemlere katılanların arabuluculuk, iletişim ve dil becerileri ön plana çıkmakta, böylelikle hukuk ve dil birbirleriyle sürekli etkileşim durumunda olmaktadır⁵. ‘Hukuk dili’, ‘mahkeme dili’ veya ‘resmî dil’ olarak belirtilen dil düzenlerinin temelinde aynı dil yapısı bulunmasına, hukuk dilinin biçimsel açıdan ve söz varlığı açısından bakıldığında günlük dilde bulunan söylemlerden yararlanılarak oluşturulmasına karşın anlam bilimsel yönden sapmalar göstermektedir⁶. Başka bir deyişle, hukuk dili, sıradan bir dil ile karşılaştırıldığında birtakım farklı özellikler taşımaktadır. Ancak bu özellikler, metin üzerinden, içinde bulunduğu bağlamda gözlemlenip değerlendirilebilir, çünkü anlam, sözcük, söz dizimi ve biçim açısından dilsel unsurların bir araya gelip bir tutarlılık ve bütünlük içinde kendini gösterdiği yer metindir. Metni oluşturan unsurların içerisinde toplumsal ve kültürel bağlam da bulunmaktadır. Hukuk, fiziksel dünyada var olmayan bir olgu olduğundan, hukuk dili de fiziksel olmayan bir olguyu tanımlamaktadır. Dolayısıyla da diğer dillerden özel amaçları açısından farklılaşmaktadır. Hukuk, insanlar tarafından oluşturulduğu için her zaman içinde bulunduğu toplumsal yapı ve kültürle bağlantılıdır. Bu yönüyle de hukuk, toplumsal bir olgu oluşturmaktadır⁷. Sonuç olarak da hem üretim hem de etki ve sonuçlar açısından

3 Hanna Fencihel Pitkin. “The Idea of a c-Constitution”, *Journal of Legal Education*, 37 (2), 1987, 167-169.

4 Şeref İba, Anayasanın dili bağlamında yeni anayasa çalışmalarına yönelik bazı tespit ve öneriler. 2. Türkçe Şurası: Hukuk Dili, 16-17 Aralık 2024, Ankara.

5 Horst Neumann-Duesberg, *Sprache im Recht*. (1949). Münster: Regensburg; Els Oksaar, *Fachsprachliche Dimensionen*, (1988), Tübingen: Narr Verlag.

6 Mehmet Tahir Öncü, “Türk Muhakeme İletişiminde Hukuk Dili ve Önemi”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 2013, 76-89.

7 Heiki E.S. Mattila, *Comparative Legal Linguistics: Language of Law, Latin and Modern Lingua Francas* (2013). (2.ed.). Routledge.

bakıldığında hukukun yanı sıra hukuk dilinin de toplumsal bir olgu olarak önemle üzerine durulması gereken bir konu olduğu belirtilmelidir.

Dil, kültürel unsurların yalnızca taşıyıcısı değil, çok yönlü toplumsal olay ve durumlar doğrultusunda onun üreticisi de olma konumundadır. Toplumsal bağlam içerisinde, bireylerin davranışlarını düzenleme durumundaki hukuk ve onun yine kişilere aktarıldığı dilin, hedef kitle tarafından anlaşılır olması büyük önem taşımaktadır. Yasaların yorumlanması ve uygulanmasında önemli rol oynayan özel bir iletişim olarak hukuk dilinin önemi, onun hukuki bağlamlarda netlik ve tutarlılık sağlayarak kesin anlamları iletme yeteneğinde yatmaktadır. Hukuk dilinin özellikleri arasında, etkili hukuki söylem için olmazsa olmaz olan benzersiz yararcı (pragmatik), sözcüksel ve tümce yapısına ilişkin özellikler yer alır. Bu dilin açık, anlaşılır, belirsizlikten ve yabancı sözcüklerden uzak, olabildiğince yalın olması, hukuk ve hukuk dilinin amacına da uygun olması anlamına geldiğinden oldukça önemli bir konudur. İletişim teorileri, hukuk dilinin çeşitli işlevlerini ortaya koysa da bunların en önemlilerinden biri dil aracılığıyla adaletin elde edilmesi ve sağlanmasıdır. Başka bir deyişle konuşma yazışma eylemleri yoluyla hukuki etkiler elde edilmektedir. Bununla birlikte hukuk dili, hukuki iletileri aktarmaktadır. Anayasa ve yasalar düşünüldüğünde daha genel düzeyde dil, toplumsal düzenin sağlanmasında katkı sunan hukukun otoritesini de güçlendirir.

1.1. Hukuk Dilinin Özellikleri

Hukuk dilinin en önemli özellikleri arasında *kesinlik ve tek anlamlılık* bulunmakta, bu da onun belirliliğini sağlamaktadır. Hukuk dili, alana özgü belirli terimler aracılığıyla belirsizliği en aza indirerek netlik için çabalar. Hukuk dilinin bir diğer özelliği ise *anlamsal karmaşıklık*tır. Bu özellik, hukuki yorumlamayı ve uygulamayı karmaşıklığa dönüştürabilen eş anlamlılık ve çok anlamlılık gibi olguları kapsar⁸

Hukuk dilinin toplumsal ve kültürel yapıyla derinden iç içe geçmiş olma durumunu belirten *kültürel bağlam*, onun başka bir özelliğini ortaya koyarken yorumlanmasını ve geçerlilik düzeyini etkilemektedir.⁹

Hukuk dilinin, bir taraftan aşırı kesinlik diğer taraftan da ilgisiz ve anlamsız terimler içerecek şekilde kullanılması, bu tür metinlerin günlük sınırlar çerçevesinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu durum da hemen hemen tüm dilbilimcilerin hukuk dilini ‘olumsuz’ olarak değerlendirmelerine yol açmaktadır¹⁰

8 Katarina Radojković Ilić, “Semantički Izazovi Jezika Krivičnog Prava”, *Revija Za Kriminologiju i Krivično Pravo*, 62(2), 2024, 161–178.

9 Ravindra Patil, “The Interpretative Nature of Law and the Role of Language”, *Creative Saplings*, 3(11), 2024, 83–92.

10 Öncü, *Türk Muhakeme iletişimde.....s. 76-84.*

1.2. Hukuk Dilinin Önemi

Hukuk dili iletişimi kolaylaştırır. Hukuk dili, uygulayıcılar, yargıçlar ve halk arasında etkili hukuki bilgi alışverişini sağlar. Böylelikle adaletin sağlanmasına katkıda bulunmuş olur.

Hukuk dilinin bir başka önemli yanı da onun yorumlamayı etkilemesinden gelir. Hukukun yorumlayıcı doğası büyük ölçüde dile dayanır ve bu durum mahkeme kararlarını ve hukuki sonuçları etkiler.¹¹

Hukuk dili, açıklık ve iletişim için vazgeçilmezdir, onun karmaşık olması yanlış anlamalara ve yorumlamalara yol açabilir. Bu ve buna benzer diğer durumlar, hukuk dilbilimi alanında daha fazla eğitim ve daha fazla çalışmaya olan ihtiyacı vurgulamaktadır¹²

Bununla birlikte, Türk hukuk metnlerinin birçoğunun 1926 yılında Fransa, Almanya, İtalya ve İsviçre hukuk metnlerinin örnek alınarak kaleme alınması ile Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Arapça ve Farsçanın Türkçe üzerindeki büyük etkisi, anlaşılması zaten zor olan hukuk metnlerinin anlama açısından daha da zorlayıcı bir duruma gelmesine neden olmuştur¹³. Bu noktada, dilin canlı ve devimsel yapısı da göz önünde bulundurulduğunda, Türk hukuku özelinde, hukuk dili ve metinlerin ele alınması ve üzerine çalışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu bağlamda çalışmada, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun (1961) dil kullanımı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu yasada geçen söylemlerdeki belirlilik/belirsizlik durumu, sözcüklerin ve genel olarak dil kullanımındaki birlik, yazım noktalama ve yabancı sözcüklerin kullanımı boyutları bağlamında, Türk Dil Kurumu Sözlüğü temel alınarak ele alınmıştır. Böylelikle bu çalışma yoluyla, hukuk ve dil arasındaki ilişkiye dikkat çekilmesi ve bu alandaki çalışmalara ışık tutulması hedeflenmiştir.

Bu çalışmada, odak olarak belirlenen konu hukuk dilinin ve yasaların, hedef kitleleri tarafından anlaşılabilme durumunun ortaya konmasıdır. Bu nedenle, Türkçede günlük yaşamda da yaygın olarak kullanılan yabancı sözcüklerin geçtiği bağlamlar, diğer yabancı sözcüklerin geçtiği bölümlere oranla daha anlaşılır durumda olduğu için bulgular kısmında Türkçe kökenli olmayıp Türkçede yaygın kullanılan sözcükler de belirlenmiş, ancak onlara kısaca değinilmiştir. Böylelikle de o bölüm içerisinde ne kadar yabancı sözcüğün kullanılmış olduğu da gösterilmiştir.

11 Patil, *The Interpretative Nature*....., s.83–92.

12 Mattila, *Comparative Legal Linguistics*.....s. 321.

13 Öncü, *Türk Muhakeme İletişiminde*.....s. 76-84.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun (1961) dil kullanımı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda söz konusu seçim yasası, söylemlerdeki belirlilik/belirsizlik durumu, sözcüklerin ve genel olarak dil kullanımındaki birlik, yazım noktalama ve yabancı sözcüklerin kullanımı boyutları açısından incelenmiştir. Bu nedenle de çalışmada kullanılan yöntem doküman analizidir. Doküman analizi, elektronik ya da basılı kaynakların sistematik ve teknik bir biçimde incelenmesini içerir.¹⁴

3. BULGULAR

3.1. Yabancı Sözcüklerin Kullanımı

Bu bölümde Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun metnindeki yabancı sözcüklerin kullanımına ilişkin bulgular ele alınacaktır. Kullanılan yabancı sözcükler içinde geçtikleri bağlam içerisinde verilerek aslında o sözcüğün kullanımının anlamın önünde nasıl bir engel olarak durduğu da gösterilmiş olacaktır.

- **Taalluk**

“İl, ilçe ve sandık kurullarına ait mühürler, seçim işlemlerine taallük eden tutanaklar, matbu defterler veya sair evrak il, ilçe adalet daireleri emanet memurluklarında ve oy sandıklarıyla kapalı oy verme yerlerinin eşya ve malzemesi köylerde muhtarlıklarca ve kasaba ve şehirlerde belediyelerce muhafaza olunur.”

Taalluk sözcüğü Arapça kökenli olup Türkçe karşılığı “ilgi”dir. Bununla birlikte sözcüğün Arapça özgün haliyle “taalluk” olmasına rağmen adı geçen yasada “taallük” olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bu örnekte görüldüğü gibi zaten yabancı olan bir sözcüğün sesletim açısından da bu biçimde kullanılması onun sözlü iletişim ortamlarında kullanılmasını da zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte, çoğunlukla günümüz Türkçesinde yaygın olarak kullanılsa da altı çizili sözcüklerin de yabancı (Arapça-Farsça) olduğunun, 42 sözcükten oluşan bu cümledeki yabancı sözcük yoğunluğunun ortaya konması açısından önemlidir.

Bu sözcüğün yine aynı yasada Arapça kurallarına göre çekimlenmiş olarak “müteallik” biçiminde de kullanıldığı görülmektedir:

“Bu Kanunla görevlendirilmiş oldukları halde, belli, süre içinde ve şekillerine uygun olarak seçmen kütüğüne müteallik evrak ve vesikaları gereği gibi düzenlemeyen veya muhafaza etmeyenler veya gereken mercie vermeyenler altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.”

14 Glenn A. Bowen, “Document Analysis as a Qualitative Research Method”. *Qualitative Research Journal*, 2009, 27-40.

Bu bölümde, müteallik sözcüğü ile verilmek istenen anlam “ilişkin”dir ve seçmen kütüklerine ilişkin belge konu edilmektedir. Bununla birlikte bu tümcede; “evrak, vesika, muhafaza ve merci” sözcükleri de Türkçe olmayıp bu sözcükler; belge, korumak ve başvurulacak yer anlamlarına gelmektedir. Bununla birlikte, bu yasada 3 kez vesika sözcüğü kullanılırken aynı yasada 41 kez bu sözcüğün Türkçe karşılığı olan belge sözcüğü kullanılmıştır. Bu durum da dil kullanımı açısından bir tutarsızlık oluşturmaktadır.

Bu bölümde ayrıca “sandıklarıyla” yerine “sandıklarıyle” şeklinde bir yazım yanlışı da dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, bir tümceden oluşan bu bölümün içerisinde, söylemlerin akılda kalıcı olmayacak şekilde birleştirildiği ve tümcenin ve/veya bağlaçlarının kullanılarak uzatıldığı, bunun da yalınlığın önüne geçerek anlamayı olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Sonuçta bir yaptırımın söz konusu olduğu bu bölüm belirtilen durumların iyi bir biçimde anlaşılmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

- **Ahval, müracaat**

“Bu Kanunla kendilerine şikâyet ve itiraz yetkisi tanınanların bu yoldaki müracaatlarını tutanağa geçirmeye meçbur oldukları ahvalde tutanağa geçirmeyi reddeden kurul başkan ve üyeleri bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

Arapça redd + Türkçe etmek sözcüklerinden oluşan reddetmek, Türkçede “başvurmak” anlamına gelen müracaat, “zorunda olmak” anlamına gelen meçbur olmak, “durum” anlamına gelen ahval sözcükleri de Arapçadır. Bununla birlikte Türkçe olmayıp Türkçeden yaygın olarak kullanılan hapis, ceza, şikâyet ve itiraz sözcükleri de bu bölümdeki Türkçe olmayan sözcükler arasındadır.

- **Netice, tağyir, tanzim, tahrif**

“Her kim, herhangi bir şekilde seçimin neticesini tağyir eder veya ettirir veya seçim tutanaklarını tamamen veya kısmen sahte olarak tanzim veya tahrif eder veya ettirirse, beş yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

“Tağyir” sözcüğü Arapça kökenli olup Türkçe karşılığı “değiştirme”dir. Burada belirtilen durum “seçim sonucunun değiştirilmesi” ile ilgilidir. Ayrıca burada yine yabancı bir sözcük olarak kullanılan “netice” yerine Türkçe karşılığı olan “sonuç” sözcüğünün kullanımı uygundur. Bununla birlikte yine “tanzim” sözcüğü yerine “düzenleme” ve “tahrif” sözcüğü yerine de “bozma/değiştirme” sözcüklerinin kullanımı anlaşılabilirliği sağlayacaktır. “Tağyir, tahrif ve tanzim” sözcüklerinin, bu yasaların hedef kitlesi olan halkın günlük kullanımında ve sözlüğünde olmadığı açıktır.

Ayrıca burada bir tümcede 5 kez *veya* bağlacının kullanıldığı görülmekte, bu da %15 gibi bir orana karşılık gelmektedir. Yalın olması beklenen yasa metinlerinde *veya* gibi bağlaçların bu kadar kullanımı, işlevselliği ve anlaşılabilirliği olumsuz olarak etkilemektedir.

- **Mahal, teşekkül, mezkûr, vazife**

“Aynı mahalde bu davaları görecek başka yargıçlar bulunmaması veya mahkemenin teşekkül edememesi halinde mezkûr davalara bu mahalle en yakın yargı çevresinde bulunan aynı derecedeki mahkeme veya yazifeli yargıç tarafından bakılır.”

Bu sözcük Arapça kökenli olup Türkçe karşılığı olarak “adı geçen/anılan” sözcükleri kullanılabilir. Bu bölümde “teşekkül etmek” yerine “oluşmak”, “halinde” yerine durumunda, “mahal” yerine bölge ve “vazife” yerine “görev” sözcüklerinin kullanımı uygundur.

Bu bölümde dikkati çeken başka bir nokta ise, Arapça “hâkim” sözcüğünün yerine Türkçe karşılığı olan “yargıç” sözcüğünün kullanılmış olmasıdır. Yaygın bir kullanım olan “hâkim” sözcüğünün kullanılmayıp “teşekkül, mezkur” gibi daha az bilinen sözcüklerin kullanılması oldukça düşündürücüdür. Bu durum, bu sözcüklerin de elbette Türkçe karşılıklarının kullanılabilceği düşüncesini oluşturmaktadır.

- **Fiil, fail**

“Yukarıdaki fıkrada yazılı fiiller, silahla işlenirse, verilecek ceza üç yıldan aşağı olamaz. Bu fiiller, aralarından biri silahlı en az üç kişi tarafından birlikte işlendiği takdirde, failler hakkında beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

Fail, Arapça kökenli bir sözcük olup Türkçesi “yapan/işleyen” demektir. Bu bölümde “işlemek” eyleminin kullanılmasına rağmen “işleyen” sözcüğünün kullanılmayıp “fail” sözcüğünün kullanımı dikkat çekicidir. Ayrıca bu bölümde kullanılan; “fiil ve takdirde” sözcükleri de Arapça olup Türkçe karşılıkları; eylem, -diği zaman (zarf) biçimindedir. Yine burada “hükmolunur” söylemi de Arapça hükm + Türkçe olunmak sözcüklerinden meydana gelmektedir. Silah, hapis ve ceza sözcükleri de Arapça olmasına rağmen Türkçede yaygın kullanılan sözcüklerdir.

- **Fiil, cebir, nüfuz, tesir, icrası, suretiyle, takdirde, fail**

“Yukarıda yazılı fiiller cebir veya tehdit veya şiddet veya nüfuz veya tesir icrası suretiyle yapıldığı takdirde faile verilecek ceza, bir seneden beş seneye kadar haptir.”

Bir tümceden oluşan bu bölümde de kullanılan; fiil, tesir, nüfuz, cebir, icra, suretiyle, takdirde, fail sözcükleri Arapça kökenli olup Türkçede sırasıyla; eylem, zorlama, istediğini yaptırabilme gücü/erk/kuvvet, etki, yapma/yerine getirme, yoluyla/biçimiyle, -diği zaman (zarf), yapan/işleyen anlamlarına gelmektedir. Bununla birlikte şiddet, tehdit, ceza ve hapis sözcükleri de Türkçe değildir ancak dilimizde yaygın olarak kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere 25 sözcükten oluşan bu tümcede toplam 12 yabancı sözcük bulunmakta, bu da %48’lik bir oran demektir. Yabancı sözcük sayısı fazla olan bu tümcede, sözcükleri bağlamak için 4 kez de

“veya” bağlacının kullanımı da yalınlığı bozarak tümcenin anlaşılmasının önünde başka bir engel olarak durmaktadır.

- **Tefhim, vaki, tebliğ**

“İl seçim kurullarının kararlarına karşı aşağıdaki şekilde itiraz olunur: 1. İl seçim kurullarıyla başkanlarının kendi işlemleri aleyhine vaki şikayetlerin reddine dair verdikleri kararlara, tebliğ veya tefhiminden itibaren üç gün ...”

Bu tümcede, 8’i Türkçede yaygın olarak kullanılan; karar, şekil, itiraz, aleyhine, şikâyet, red, dair, itibaren gibi Arapça sözcüklerle birlikte bir Türk okuyucu tarafından anlaşılmasının zor olduğu 3 Arapça sözcük daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki “vaki” sözcüğü olup Türkçe anlamı “olan/olmuş” biçimdeyken Arapça tefhim sözcüğünün anlamı “anlatma”dır, ayrıca tebliğ sözcüğü de “bildiri/bildirim” yerine kullanılmıştır. Bu tümcede kullanılan sözcüklerin %28’inin yabancı olduğu ve anlamayı olumsuz yönde etkileyecek biçimde kullanıldıkları görülmektedir.

- **butlan**

“Seçim kurulları başkan ve üyelerinden herhangi biri kanuna aykırı hareketleriyle seçim muamelelerinin yapılmasını ve oy verilmesini kısmen veya tamamen imkânsız kılar yahut seçimlerin butlanına bilerek sebebiyet verirse, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Hukuk alanında bir sözcük olarak kullanıldığında butlan, TDK sözlüğünde, “Hukuki bir işlemin kurucu unsurlarında mevzuatta öngörülen şartlar sağlanmışken geçerlilik şartlarında yasada öngörülen zorunlu bir unsurun eksik olması durumu” olarak belirtilir. Hukuki bir durumun karşılığı olan bu Arapça sözcüğün karşılığı Türkçede tek bir sözcük ya da kavram olarak bulunmaktadır. Bu durumu karşılayacak bir Türkçe sözcüğün ortaya konması noktasında hukuk ve dil uzmanlarının çalışma yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

- **müessir**

Şu kadar ki; siyasi partilerin il başkanlarıyla genel merkezleri veya bağımsız aday tarafından tutanağın düzenlenmesinden sonra (7) gün içinde seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebebiyle yapılan itirazlar, seçimin sonucu hakkında kesin karar vermek yetkisine sahip olan kurullarca, seçimin neticesine müessir görüldüğü takdirde, alt kademelerde verilen kararların kesin veya kesinleşmiş olması veya kurullara derece derece ve müddeti içinde müracaat edilmemiş olması, bu itirazın incelenmesine ve reddine sebep teşkil etmez.

Tek tümceden ve 69 sözcükten oluşan bu bölümde 17 yabancı sözcük kullanılmıştır. Daha önceki bölümlerde açıkladığımız yabancı sözcüklerin dışında burada kullanılan ve günlük yaşantıda Türkçede kullanılmayan, bu metni okuduğunda hedef kitlenin anlamayacağı “müessir” sözcüğü dikkati çekmektedir. Türkçede “etkili” anlamına gelen bu sözcük, kendinden önceki sözcüğe bulunma ekiyle bağlanarak

kullanılırken müessir sözcüğü yönelme ekiyle bağlanmaktadır. Bu durum, aynı zamanda sözcüğün yabancı olması ve iki kez geçmesi göz önüne bulundurulduğunda anlaşılabilirliğin olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir. Bununla birlikte, bölümün çok uzun olması, yabancı sözcüklerin çok fazla kullanılması ve aynı zamanda 6 adet “ve/veya” bağlacının kullanılması anlaşılabilirliğin, yalın anlatımın önüne geçtiği görülmektedir.

- **haiz**

“....aynı nitelikleri haiz hâkimler arasından adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunca ad çekme suretiyle belirlenen hâkim, kurulun başkanıdır.

Bu tümcede kullanılan Arapça haiz sözcüğü Türkçede “bir şeyi olan, elinde bulunduran, taşıyan” anlamına gelmektedir. Türkçede, günlük yaşantıda kullanılan bir sözcük olmadığı için anlaşılması çok olası değildir. Ayrıca, bu bölümde geçen Arapça hâkim sözcüğünün, bu yasanın diğer bölümlerinde 6 kez Türkçe karşılığı olan “yargıç” biçiminde kullanıldığı ve bunun da dil kullanımı açısından bir tutarsızlık oluşturduğu görülmektedir.

- **niyabeten**

“... ilçe seçim kuruluna teslim görevini niyabeten yerine getirmek amacıyla geçici ilçe seçim kurulları oluşturulabilir.

Niyabeten (Arapça, naip olma durumu) birinin işini görmesi için kendi yerine birini bırakma veya ona yetki verme durumudur. Bu sözcük çok eski bir Arapça sözcük olup bu metni okuyan kişinin buradan anlam çıkarması zorlayıcı görünmektedir.

- **ıskat**

“... vatandaşlıktan ıskat veya yeniden vatandaşlık hakkını kazandığını gösteren bilgiler ile vefat ettiğini tespit eden bilgilere ...”

Burada kullanılan Arapça ıskat sözcüğü hukuk dilinde “bir hakkın düşürülmesi” anlamına gelir. Bu tümcedeki kullanımda vatandaşlık ıskatı olarak geçmekte ve vatandaşlığın/vatandaşlık hakkının düşürülmesi biçiminde bir anlatım söz konusu edilmektedir. Ancak, bu sözcükten önce ve sonra kullanılan söylemlere bakıldığında, yine vatandaşlık hakları ile ilgili olup bunların daha anlaşılır ve yalın bir biçimde belirtildiği görülmektedir. Bu yalın söylem kullanımı anlaşılabilirliği sağlarken içinde ıskat sözcüğünün geçtiği söylemin anlaşılma olasılığı düşük görülmektedir. Bununla birlikte yine bu bölümde altı çizili söylemlerin de Türkçe olmadığı belirtilmelidir.

- **tayin ve tahdit**

“Heyet, toplantıda hazır bulunanlardan söz alacak olanları tayin ve tahdit edebilir.”

Arapça tayin sözcüğünün iki anlamı bulunmaktadır: İlk olarak, “ne olduğunu anlama, gösterme, belirtme, kararlaştırma belirleme”, ikinci anlamı da “atama”dır. Söz konusu tümede sözcüğün birinci anlamı kullanılarak toplantıda bulunan kişilerden söz alacak onların belirlenmesine ilişkin kurulun (söz konusu metinde ‘heyet’ olarak geçmektedir) yetkisi aktarılmaktadır. Bu sözcüğün hem Türkçe olmaması hem de farklı anlamlara gelecek biçimde kullanılabilmesi anlam karışıklığını arttırabilecek durumlardır. Bununla birlikte bu sözcüğün ardından kullanılan Arapça tahdit sözcüğünün de iki anlamı bulunmaktadır: İlk olarak “sınırlama, çevreleme, çevresini daraltma”, ikinci olarak da “tarif etme, belli etme” anlamlarına gelmektedir. Burada da farklı anlamlara gelebilecek bir sözcüğün, aynı durumdaki başka bir sözcükle birlikte kullanılmasının anlamayı zorlaştırdığı görülmektedir. Bu sözcüklerin anlamlarından birinin ya da ikisinin de bilinememe olasılığı bulunmaktadır. Bununla birlikte, heyet ve hazır bulunmak gibi Türkçede yaygın kullanılan sözcükleri de içerecek biçimde, bu 10 sözcüklük tümede 4 sözcüğün Türkçe olmadığı da belirtilmelidir. Son olarak da aynı yasada 13 kez heyet biçiminde kullanılan sözcüğün Türkçe karşılığı olan “kurul” sözcüğü 777 kez kullanılmıştır. Bu durum da dil kullanımında tutarsızlığa yol açmaktadır.

- **mahfil, karargah ordugah**

“Mabetlerde, okullarda, kışla, karargah, ordugah gibi askeri bina ve tesislerle askeri mahfillerde ve kamu hizmeti görülen diğer yerlerde, kapalı yer toplantısı yapılamaz.”

Bu bölümde kullanılan Arapça mahfil sözcüğünün TDK sözlüğündeki anlamlarından biri “toplantı yeri”dir. Türkçede günlük yaşamda kullanılan yabancı sözcükler arasında olmadığından, bu sözcüğün anlaşılması olası görülmemektedir. Ayrıca bu bölümde geçen Arapça karar sözcüğü ile Farsça -gâh ekinin birleşmesinden oluşan karargah sözcüğünün Türk Dil Kurumu sözlüğündeki ilk anlamı; “Bir birlik veya kurumun, kumandan ile yardımcı şube ve bölümlerinden oluşan kuruluş” olarak belirtilmektedir. Ordugâh ise; askerlik alanı ile ilgili bir sözcük olup Türkçe “ordu” sözcüğü ile Farsça “-gâh” ekinin birleşmesi ile “ordunun konakladığı yer” anlamına gelmektedir. Bu iki sözcüğün doğru yazımında (a) sesinin üzerinde düzeltme işareti olmalıdır. Düzeltme imi ile ilgili çoğunlukla karmaşa yaşanmaktadır. Bu nedenle bir sonraki “yazım noktalama imlerinin kullanımına ilişkin” bölümde düzeltme imi ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Bu bölümde geçen askeri sözcüğünün yazımı da düzeltme imini içerek biçimde “askerî” şeklinde olacaktır. Özetle, anlam ayırt edici olması durumunda düzeltme imlerinin kullanılması gerekmektedir. Bununla birlikte “askerî” sözcüğünün yazımında bu yasa bağlamında bir tutarsızlık görülmektedir. Bu örnekte olduğu gibi düzeltme imi olması gerekirken kullanılmadığı yerler bulunurken bazı yerlerde de düzeltme iminin kullanıldığı görülmektedir. Örnek olarak;

“Resmi elbisesiyle propaganda yapan veya bu mahiyette herhangi bir harekette bulunan subaylar, askerî memurlar ve astsubaylar yüz günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır. Yargıç ve yargıç sınıfından

sayılanlarla, askerî şahıslar ve bu Kanunun 62 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı memur ve hizmetlilerin özel kanunlarına göre...”

Yukarıdaki bölümde yer alan yazım yanlışlarının yol açtığı anlam belirsizliklerinin yanı sıra 22 sözcükten oluşan bu tümcede 9 adet yabancı ya da yabancı ek alarak türetilmiş sözcük bulunmaktadır. Bu durum da tümcenin anlaşılabilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

- **sair, memur**

“... kütüklerin düzenlenmesine memur edilen sair kimselerin ve il, ilçe seçim kurullarıyla...”

Burada kullanılan Arapça sözcüklerden sair “başka”, memur etmek “görevlendirmek” anlamındadır. Burada bu yabancı sözcüklerin yanı sıra bunların içinde geçtiği tümcenin 69 sözcükten oluşan uzun bir tümce olduğu da göz önünde bulundurulursa bu bölümün anlaşılma olasılığı oldukça düşük görülmektedir. Bununla birlikte bu tümcedeki yazım hataları da diğer bir etken olarak anlamın önünde engel olarak durmaktadır. Bu bölümde bir örnek olarak “kurullarıyla” sözcüğü gösterilebilir. Burada “kurul” sözcüğü “ile” edatı ile bitişik yazılmıştır. Ancak, kendinden önceki sözcükle bitişik yazılan “ile” edatı Türkçede ünlü uyumuna göre eklenir. Dolayısıyla doğru yazım “kurullarıyla” şeklindedir.

- **maksadiyle**

“Birinci fıkrafta yazılı olanlarla, Bankalar Kanununa tabi teşekküllerin, siyasi bir partinin lehinde veya aleyhinde veya vatandaşın oyuna tesir etmek maksadiyle her türlü yayınlarda bulunmaları yasaktır.”

Arapça “maksat” sözcüğü “ile” edatı ile birlikte “maksadiyle” amacıyla olarak yazılır. Dolayısıyla “maksadiyle” sözcüğünün yazımında bir yanlışlık bulunmakta ve sözcüğün doğru yazımının “maksadiyle” biçiminde olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra “maksat” yerine “amaç” sözcüğünün Türkçe karşılığı amaçtır. Bu bölümde geçen Arapça maksadiyle sözcüğünün, bu yasanın diğer bölümlerinde 17 kez Türkçe karşılığı olan “amaçla” biçiminde kullanıldığı ve bunun da dil kullanımı açısından bir tutarsızlık oluşturduğu görülmektedir. Burada kullanılan Arapça “leh” sözcüğü; “bir şeyden veya bir kimseden yana olma” durumunu aktarırken yine Arapça “aleyh” sözcüğü de bunun karşıtıdır. Yine Arapça “tabi” sözcüğü “bağlı”, teşekkül sözcüğü “oluşum”, tesir sözcüğü de “etki” anlamına gelmektedir. Sonuç olarak 25 sözcükten oluşan bu tümcede 7 adet yabancı sözcüğün kullanıldığı, tümcenin uzun ve “veya” kullanımları ile bağlanmaya çalışılan yapısı da bu bölümün anlaşılmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

- **müşahid**

“... beş parti müşahidi her biri ayrı partiden olmak üzere tespit edilir”

Arapça bir sözcük olan müşahit, Türkçede “gözlemci” demektir. Günümüzde de bazen müşahid biçimindeki kullanım ile karşılaşmakta, bunun yerine “gözlemci” kavramının kullanılarak yerleşmesinin yerinde olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu bölümde bu sözcük Arapça özgün biçiminde kullanılmıştır, Türkçede ise doğru yazımı “müşahit” biçimindedir.

- **hüviyet**

“Sandık seçmen listesinde yazılı seçmenin kimliği, nüfus hüviyet cüzdanı veya kimlik tespiti amacıyla düzenlenmiş ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan resmi belgelerle belirlenir”

Bu bölümde kullanılan hüviyet sözcüğü “kimlik” anlamına gelmekte ve burada da zaten 3 kez “kimlik” şeklinde kullanılmıştır. Nüfus, hüviyet ve kimlik sözcüklerinin bu şekilde ardı ardına kullanılması anlam karmaşası yaratmaktadır. Bununla birlikte, daha önceki bölümlerde açıklandığı üzere “resmi” sözcüğünün yazımında, anlam karışıklığını önlemek adına da, düzeltme imi kullanılmalı, “resmî” şeklinde olmalıdır. Bu sözcük, bu yasada 14 kez resmi, 5 kez de Türkçede doğru biçimiyle “resmî” olarak kullanılmış, bu da dil kullanımı açısından tutarsızlık oluşturmıştır.

- **malul**

“Körler, felçliler veya bu gibi bedeni engellilikleri açıkça belli olanlar, bu seçim çevresi seçmeni olan akrabalarından birinin, akrabası yoksa diğer herhangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla malule refakat edemez”

Arapça bir sözcük olan malul Türkçede “engelli” anlamına gelir. Bu bölümde “engellilik” sözcüğünün kullanılmasına rağmen “engelli” yerine “malul” kullanılması dikkat çekici ve tutarsız bir kullanımdır.

- **Teselsül**

“Teselsül sırasına göre sandık kurulu numarası...”

Arapça bir sözcük olan teselsül Türkçede “zincirleme, dizi; sıra” anlamlarına gelmektedir. Bu sözcüğün hemen ardından tekrar “sırasında” söyleminin kullanımı anlatım bozukluğuna yol açmaktadır.

- **mürettep**

“Diğer hususlarda kurulun mürettep adedinin çoğunluğu ile toplanabilir. Her iki halde de salt çoğunlukla karar verir.”

Türkçe karşılığı “dizili, düzenlenmiş” olan mürettep sözcüğü Arapçadır. Bu sözcüğün kullanıldığı tümce anlam olarak anlaşılabilirlikten uzaktır. Bu bölümde

kullanılan diğer Arapça sözcükler; husus (konu), hal (durum), aded (sayı) olmakla birlikte bir de “salt” sözcüğü de Moğolca olup “içinde yabancı bir öge bulunmayan; mutlak veya yalnızca” anlamlarına gelmektedir. Burada kullanılan hal ve aded sözcüklerinin doğru yazımı; hâl ve adet biçimindedir.

- **Mutad, maksad, müteveccih**

“Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde 62 nci maddede sayılan bütün daire, teşekkül ve müesseselerle Bankalar Kanununa tabi teşekküllerin kanun veya bir idari tasarruf gereği yapacakları mutad ticari, iktisadi ve pazarlama faaliyetleri, vatandaşın oyuna tesir etmek maksadına müteveccih olmadıkça, 63 ve 64 üncü maddelerde belirtilen yasak hükümleri uygulanmaz.”

Bu bölümde geçen Arapça mutad sözcüğünün Türkçede doğru yazımı “mutat” biçiminde olup “alışılmış” demektir. Buradaki dikkati çeken diğer yabancı sözcük müteveccih, Arapçadır ve Türkçede “yönelik, bir yere gitmeye, bir şeyi yapmaya karar veren” anlamındadır. Bu çok eski Arapça sözcüklerinin yanı sıra biraz daha anlaşılır olan faaliyet (etkinlik), iktisadi (günümüzde bu sözcük için daha çok Fransızca économique sözcüğünden gelen “ekonomik” sözcüğü kullanılmaktadır), idari (yönetimsel), müessese (kurum), daire (belirli devlet işlerini çevirmekle görevli kuruluşlardan her biri, oda), tasarruf (bir şeye iye olma ve onu istediği gibi kullanma yetkisi; kullanım; tutum; para, mal vb. biriktirme), tesir etmek (etkilemek), takip eden (izleyen), propaganda (İtalyanca-bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma; yaymaca) gibi yabancı sözcüklerin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, tümce yapısı olarak bazı etmenler (tümcenin uzun olması gibi) ve anlatım bozuklukları anlamdaki açıklığa zarar vermektedir.

3.2. Yazım Noktalama

Bu bölümde, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun Türkçe yazım noktalama kuralları açısından incelenmiştir. Burada bütün örneklere yer verilmeyip yalnızca alt başlığa ilişkin seçilen örnekler ortaya konmuştur.

3.2.1. Sözcüklerin Bitişik-Ayrı Yazım Durumları

- **takibeden**

“İlk yazım, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra gelen altmışıncı günü takibeden ilk pazar günü yapılır”

Bu bölümde “takibeden” olarak yazılmış olan söylemin doğru yazımı “takip eden” biçiminde, ayrıdır.

- **sözkonusu**

“Bu Kanunda sözkonusu edilen bütün işlemlerin gerektirdiği form, evrak, liste ve görme engelli seçmenlerin kullanabilmesi için oy pusulalarına uygun şablon gibi her türlü basılı kağıdın tasarım ve baskısını yaptırmak, il ve ilçe seçim kurullarına zamanında ve ihtiyacı kadar ulaşımını sağlamak”

Bu bölümde “sözkonusu” olarak yazılmış olan söylemin doğru yazımı “söz konusu” biçiminde, ayrıdır. Ayrıca “kağıt” sözcüğü de “kâğıt” biçiminde, düzeltme imi ile birlikte yazılmalıdır. Bu yasada 10 defa “kağıt” biçiminde kullanılan bu sözcük bir yerde “kâğıt” olarak doğru biçiminde kullanılmış, bu da kullanım açısından bir tutarsızlık oluşturmuştur.

Düzeltilme imi ile ilgili açıklama, bu çalışmada ilgili bölümde yapılmıştır.

- **gözönüne**

“Bu kurulların asıl ve yedek üyeleri, her seçim çevresinin yerel özellikleri gözönüne alınarak Yüksek Seçim Kurulunca tespit edilecek tarihlerde göreve başlarlar ve sayıma ilişkin evrak ve belgeler ilçe seçim kuruluna teslim edilinceye kadar aralıksız çalışmaya devam ederler.”

Bu bölümde “gözönüne” olarak yazılmış olan söyleminin doğru yazımı “göz önüne” biçiminde, ayrıdır.

- **vukubulduğu**

“Bu fiil ve hareketler cebir veya tehdit veya şiddet kullanarak vukubulduğu takdirde, yukarıki fıkralara göre verilecek cezalar iki kat olarak hükmedilir.”

Bu bölümde “vukubulduğu” olarak yazılmış olan söyleminin doğru yazımı “vuku bulduğu” biçiminde, ayrıdır. Ayrıca burada, “yukarıki” sözcüğü de yanlış yazılmış olup doğru yazımı “yukarıdaki” biçimindedir.

3.2.2. Düzeltme İmi Kullanımı

- **resmi**

“Sandık seçmen listesinde yazılı seçmenin kimliği, nüfus hüviyet cüzdanı veya kimlik tespiti amacıyla düzenlenmiş ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan resmi belgelerle belirlenir”

Burada resmi sözcüğünün yazımı “resmi” biçiminde düzeltme işaretini içerek biçimde olmalıdır. Düzeltme işaretinin kullanımı anlam karışıklığını önlediği ve halen karıştırılan bir konu olduğundan bu im ile ilgili burada tekrar bir açıklık getirmekte yarar görülmektedir. Düzeltme iminin, Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “yazılışları aynı, okunuşları ve anlamları farklı olan Doğu kökenli sözleri birbirinden ayırt etmek için uzun ünlülerinde; Doğu kökenli bazı sözlerdeki g, k ünsüzleri ile özel adlardaki

l ünsüzünü ince okutmak için bu harflerden sonra gelen a ve u ünlülerinde; Doğu kökenli bazı sözlerdeki aitlik anlamı içeren i ünlüsünde kullanılan” bir gösterge olduğu “inceltme işareti, uzatma işareti, şapka işareti, şapka” gibi adlarla da anıldığı belirtilmektedir. Bu göstergenin kullanıldığı bazı örnekler ise; âdet, âlem, âşık; kâğıt, tezgâh; Selânik, Halûk; tarihî, dinî vb.” biçimindedir. Söz gelimi, “sayı” anlamına gelen âdet sözcüğü ile görenek, töre vb. anlamlarına gelen âdet sözcüğü arasındaki anlam karışıklığının önünde geçilmesi için düzeltme imi kullanılmaktadır. Söz konusu seçim yasada, düzeltme iminin kullanımında tutarsızlıklar görülmektedir.

3.2.3. Sayıların Yazımı

- Türkçede sıra sayılar yazıyla ve rakamla gösterilebilir. Ancak rakamla gösterilmesi durumunda iki biçimde yazılabilir:

- 1) Rakamdan sonra bir nokta konur: 13., 25. vb.
- 2) Rakamdan sonra kesme imi konularak derece gösteren ek yazılır: XX.; 15’inci, 56’ncı, XX’nci vb.

Ancak sıra sayıları ekle gösterildiği durumlarda rakamdan sonra yalnızca kesme imi ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz: Bu noktada; 1.’inci kullanımı yanlıştır, doğru yazımı 1’inci biçimindedir (TDK). Ancak incelenen seçim yasasından alınan örneklerde görüldüğü üzere sıra sayıların yazımında yanlışlıklar yapılmıştır. Bu yanlışlık sıra sayıların kullanıldığı toplamda 41 yerde de görülmektedir. Örnekler:

“Bu şekilde, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesine esas teşkil eden toplam oylar bulunmuş olur.”

Doğru yazımı, 33’üncü biçiminde olmalıdır.

- Türkçede birden fazla sözcükten oluşan sayılar ayrı yazılır: beş yüz, iki yüz seksen dokuz, iki bin üç yüz seksen beş vb.

“... seçim sandıklarında seçimin yapılacağı günün kırkbeş gün öncesinden başlamak üzere, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde düzenlenen oy verme gün takvimine göre, seçim gününden önceki üçüncü gün saat 17.00’ye kadar oy kullanabilirler.”

Doğru yazımı, kırk beş biçiminde olmalıdır.

“Ancak, Yüksek Seçim Kurulunca 14 üncü maddenin onbirinci bendi gereğince yapılan ilandan seçime katılamayacağı anlaşılan veya o seçim çevresinde seçime katılmayan partilerin bu kurullarda temsilci bulundurma hakları sona erer.”

Bu bölümde sıra sayı belirten söylemin 14’üncü biçiminde, birden fazla sözcükten oluşan sayının da on birinci biçimde yazılması gerekir. Dolayısıyla doğru yazım: “14’üncü maddenin on birinci bendi” olacaktır.

3.2.4. Geniş Ünlü-Dar Ünlü Değişimi

- **inceliyerek**

“İlçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceliyerek derhal karara bağlamak”

Doğru yazımı: “inceleyerek” biçimindedir.

- **etmiyen**

“Bu kanunda yazılı kurulların çoğunlukla vermiş oldukları her çeşit kararlara riayet etmiyen kurul üyeleri, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Doğru yazımı: “etmeyen” biçimindedir.

- **Kurmiyan, yapmiyan, vermiyen**

Madde 150 – 51 inci maddede yazılı heyeti kurmiyan veya haber vermiyen toplantı tertipçileri ve mezkûr maddede yazılı görevleri yapmiyan heyet üyeleri (...) üç aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Yukarıda altı çizili sözcüklerin doğru yazımları: “kurmayan, vermeyen, yapmayan” biçimindedir.

- **bekliyen**

“Oy verme günü, saat sekizden on yediye kadar geçecek zaman, oy verme süresidir. Ancak, saat on yediye geldiği halde, sandık başında oylarını vermek üzere bekliyen seçmenler, başkan tarafından sayıldıktan sonra sıra ile oylarını kullanırlar”

Doğru yazımı: “bekleyen” biçimindedir.

- **bozmıyacak, olmıyacak**

İlçe seçim kurulları, gidiş - gelişi bozmıyacak ve pazarların kurulmasına engel olmıyacak surette toplantıların genel olarak yapıldığı ve varsa elektrik tesisatı olan yerleri seçmek suretiyle...”

Yukarıda altı çizili sözcüklerin doğru yazımları: “bozmayacak, olmayacak” biçimindedir.

- Türkçede yabancı dillerden alınan sözcüklerin o dildeki kullanımıyla yazılması da hata oluşturur. Bu yasada 25 yerde kullanılan sözcük, Türkçe kurallara uygun kullanılmamıştır:

“Dört üye ise dört yedeği ile birlikte 19 uncu madde esaslarına göre siyasî partilerden alınır. Bu kurulların çalışma usûl ve esasları, kurulacağı ilçeler ile sayısı ve görev süresi Yüksek Seçim Kurulu tarafından kararlaştırılır”

Doğru yazımı: “usul” biçimindedir. Arapça olan bu sözcük Türkçede “yöntem, kural, bir yasama veya idare işleminin hazırlanması, yapılması veya yürürlüğe konması sırasında uyulması gereken hükümler ve izlenecek yollar” olarak karşılık bulmaktadır. Bu sözcük söz konusu yasada 3 kez usûl, 16 kez Türkçede yazılması gereken biçimde usul “olarak” yazılmış, bu da dil kullanımı açısından bir tutarsızlık oluşturmuştur.

“... sert plastikten mamûl, kapağı iple bağlanıp mühürlenmeye elverişli ve kapağının üzerinde zarfların atılmasına uygun...”

Doğru yazımı: “mamul” biçimindedir. Arapça olan bu sözcük Türkçede “yapılmış, işlenmiş” olarak karşılık bulmaktadır.

Bu kuralla ilgili diğer örnekler:

Dört üye ise dört yedeği ile birlikte 19 uncu madde esaslarına göre siyasî partilerden alınır.

Doğru yazımı: “siyasi” biçimindedir.

“...tedbirlere, ihtara rağmen riayet etmeyen kişilere ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.”

Doğru yazımı: “idari” biçimindedir.

“...askerî memurlar ve astsubaylar yüz günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır.”

Altı çizili sözcüğün doğru yazımı: “adli” biçimindedir. Bu örnekte de düzeltme imi gerekli olmamasına (anlam karışıklığına neden olmadığı durumlar ile yukarıda sözü edilen durumlar dışında kullanılmaz) rağmen kullanılmıştır.

“...veya maddî ve malî vasıtaları...”

Doğru yazımı: “mali” biçimindedir.

Yine yabancı sözcüklerin Türkçedeki kullanımıyla ilgili yapılan hatalardan birine örnek olarak;

“... elektrik tesisatı olan yerleri seçmek suretiyle hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabileceğini tesbit ederler.

Doğru yazımı: “tespit” biçimindedir. Türkçede “saptama, belirleme, bir durumu kuşkuyla düşürmeyecek biçimde gösterme, bir şeyi sağlam bir biçimde yerleştirme, yerinden oynamaz duruma getirme, bir değerlendirme sonunda ortaya çıkan karar” anlamlarına gelmektedir.

3.3. Anlam Belirsizliği

Yasaların ve kararların topluma yönelik olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda hukuk dilinin, günlük dile yakın bir biçimde kullanılmasının önemli bir konu olduğu söylenmelidir. Bu nedenle de hukuk dili, toplumun kullandığı dilin, başka bir deyişle doğal dilin özelliklerini taşıyan bir yapı göstermelidir. Yasalarda kullanılan dilde, anlam belirsizliklerine de yol açacak uzun tümcelerin, yabancı sözcüklerin, art arda tamlamaların kullanımı ile yazım ve noktalama konusunda yapılan yanlışlıklar; toplum için, toplumsal düzeni sağlamak için ortaya konan bu metinlerin, hedef kitle tarafından anlaşılmasına neden olabilmektedir. Bu çalışmanın konusu olan seçim yasası, bu açıdan da incelenmiş ve yasadaki bazı örnekler aşağıda gösterilmiştir:

“Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde 62 nci maddede sayılan bütün daire, teşekkül ve müesseselerle Bankalar Kanununa tabi teşekküllerin kanun veya bir idari tasarruf gereği yapacakları mutad ticari, iktisadi ve pazarlama faaliyetleri, vatandaşın oyuna tesir etmek maksadına müteveccih olmadıkça, 63 ve 64 üncü maddelerde belirtilen yasak hükümleri uygulanmaz.”

Yukarıdaki bölümde, tümcenin yapısal sorunları ve uzun olmasının yanı sıra yabancı sözcüklerin, özellikle de Türkçede yaygın olarak kullanılmayan “mutad” ve “müteveccih” gibi sözcüklerin kullanımı, bu tümcenin anlaşılmasının önünde engel olarak durmaktadır.

“Şikayet, kütüklerin düzenlenmesi ile görevli ilçe seçim kurulu başkanlarıyla, kütüklerin düzenlenmesine memur edilen sair kimselerin ve il, ilçe seçim kurullarıyla sandık kurullarının veya kurullar başkanlarının bu kanunun verdiği yetkilere dayanarak yaptıkları işlemlere ve aldıkları tedbirlere ve bunlara benzer sair muamelelerine veya herhangi bir kimsenin bu kanunun koyduğu yasak hükümlerine aykırı hareketlerine karşı bu işlemlerin, tedbirlerin sair muamelelerin düzeltilmesi, veyahut kanunun koyduğu yasaklara uymayanların, bu hareketlerinin önlenmesi maksadiyle yapılan müracaatlardır. Şikayet bu kurullara veya başkanlarına veya sair görevlilere sözlü veya yazı ile 110 uncu maddede gösterilenler tarafından yapılır.”

Yasadan alınan yukarıdaki örnekte, 69 sözcüklük bir tümce ile 18 sözcüklük bir tümceden oluşan bu bölümün birkaç kez okunarak dahi anlaşılması zor görünmektedir. Bu bölümde, yabancı sözcüklerin diğer bölümlere oranla daha az kullanılmasına rağmen tümcenin anlaşılma zorluğunun nedeni; tümcenin yapısal sorunları ile uzun olması olarak görülmektedir. Yine uzun ve bu nedenle anlaşılması zor başka bir örnek daha aşağıda sunulmuştur:

Şu kadar ki; siyasi partilerin il başkanlarıyla genel merkezleri veya bağımsız aday tarafından tutanağın düzenlenmesinden sonra (7) gün içinde

seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebebiyle yapılan itirazlar, seçimin sonucu hakkında kesin karar vermek yetkisine sahip olan kurullarca, seçimin neticesine müessir görüldüğü takdirde, alt kademelerce verilen kararların kesin veya kesinleşmiş olması veya kurullara derece derece ve müddeti içinde müracaat edilmemiş olması, bu itirazın incelenmesine ve reddine sebep teşkil etmez.

Yukardaki 69 sözcük ve tek tümceden oluşan, bununla birlikte içinde “müessir” gibi hem yabancı olan hem de tekrar eden sözcüklerin kullanımı anlatımı bozmakla birlikte, anlaşılmanın da önünde engel oluşturmaktadır.

“Seçim bürosu, siyasi partilerin il veya ilçe başkanlıkları ile bağımsız adayların, büronun adresini ve en az bir sorumlusunun kimlik ve iletişim bilgilerini içeren bildirimi seçimin başlangıcından yazılı propagandanın başlangıç tarihine kadar mahallin en büyük mülki amirine, propaganda süresinin başlamasından sonra ilçe seçim kuruluna vermeleriyle açılmış sayılır. Bildirim suretiyle açılan seçim bürolarının listesi, mahallin en büyük mülki amiri tarafından ilçe seçim kurullarına gönderilir.”

Yasadan alınan yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi tümcenin çok uzun olması, tümcenin ana öğelerinin yüklemden çok uzakta kalması, noktalama imlerinin anlamı daha açık bir duruma kavuşturacak şekilde kullanılmaması gibi nedenlerden ötürü anlatım bozulmuş, bölümün anlaşılması zorlaşmıştır. Benzer durum, aynı yasadan alınan başka bir örnek bölümde de görülmektedir:

“Ancak, kesinleşen muhtarlık bölgesi askı listelerinde adı yazılı olduğu veya bu listelere yazılması için askı süresi içinde başvurduğu ve listeye kaydedilmesine karar verildiği halde, çoğaltılarak sandık kurullarına verilen sandık seçmen listelerinde ismi yer almayan seçmenlerin, muhtarlık bölgesi askı listelerinin kesinleşmesine bakılmaksızın, ilçe seçim kurulundaki liste ile oy verecekleri sandık seçmen listesine ilave edilmelerine, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından karar verilir ve seçmene bu yolda verilecek bir yazı ile sandık kuruluna başvurması ve listeye dâhil edilmek suretiyle seçmenin oy kullanması sağlanır.”

Aşağıda alınan bölümde farklı bir durumun örneği görülmektedir:

“Yüksek Seçim Kurulunca kanun hükmünce radyolarla yayınlanması zorunlu olan veya gerekli görülen her türlü konularda ve il seçim kurulları tarafından kanun hükmünce kendi illeri radyolarında yayınlanması zorunlu olan veya gerekli görülen konularda, yapılacak radyo yayınlarından, Türkiye’de yayın yapan radyolarda ücret alınmaz.”

Bu bölümün ilk bakışta basit ve anlaşılır görünmesine ve yabancı sözcüklerin çok fazla kullanılmamasına rağmen anlaşılmasının zor olduğu görülmektedir. Burada da yine anlamın bulanıklaştığı ve/veya gibi bağlaçlar yoluyla sözcüklerin birbirine bağlanmaya çalışıldığından gereğinden fazla uzadığı görülmektedir.

“Sandık kurulunca verilen biçim ve renkte olmayan, üzerinde ilçe seçim kurulu ve sandık kurulu mührü bulunmayan, tamamı yırtılmış olan, üzerinde ilçe seçim kurulu ve sandık kurulu mührü dışında herhangi bir mühür, imza, yazı, parmak izi veya herhangi bir işaret bulunan zarflar geçersiz sayılır. (Değişik son cümle: 13/3/2018-7102/9 md.) Ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulunsada dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarflar geçerli sayılır.”

Burada seçim zarflarının hangi durumlarda geçersiz olduğu anlatılmaktadır. Bu açıdan, tümcenin daha kısa ve yalın olmaması, bu durumların ne olduğunun açık bir şekilde anlaşılmasına engel olmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun adlı metindeki söylemlerde belirsizlik, sözcüklerin genel olarak dil kullanımında birlik, yabancı sözcüklerin kullanımı ve yazım noktalama açısından incelenmiştir. Bu noktada, saptanan yazım noktalama yanlışları, yabancı sözcük kullanımları, dil kullanımında anlam ve yapı bakımından tutarsızlık ve belirsizlikler alt başlıklar halinde ortaya konmuştur.

1961 tarihli Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu incelendiğinde dil kullanımında özellikle yabancı sözcüklerin kullanımı açısından yoğun bir durum görülmektedir. Bu seçim yasasında halkın günlük kullandığı dilinden daha kopuk ve daha uzun, belirsiz söylem ve tümcelere yer verildiği görülmüştür. Bu noktada yazım yanlışlarının da azımsanmayacak kadar çok olduğu da tespit edilmiştir. Bunlardan en çok dikkati çeken “bozmayan yerine bozmıyan” kullanımında olduğu gibi geniş ünlü a-e yerine dar ünlüler olan ı-i kullanımıdır. Bununla birlikte yazım noktalama ile ilgili diğer dikkat çeken konular; sayıların yazımı, düzeltme iminin kullanımı ve sözcüklerin bitişik-ayrı yazılma durumlarıdır. Bununla birlikte, söz varlığı açısından da yasada kullanılan sözcüklerin çoğunlukla Arapça olup amblem, broşür, finanse, ofis, kooperatif, parti, afiş, pankart, sirküler (Fransızca), ispirito, propaganda (İtalyanca) gibi Türkçede yaygın olarak kullanılan Batı dillerine ait sözcüklerin de bulunduğu saptanmıştır.

Tüm alanlarda olduğu gibi hukukta da terim, kavram ve sözcükler bakımından ana dilin temel alınması, düşüncelerin oluşumu, gelişimi ve uygulama alanına dökülmesi açısından oldukça önemlidir. Böylelikle bireyler, aktarılanı daha kolay anlar, tanımlar, hatırlar ve edindikleri bilgileri uygulama alanına kolaylıkla taşıyabilirler. Bununla birlikte, hukuk dilinin ve hukuk alanındaki söz varlığının yalınlaşarak daha kolay kavranır hale gelmesi, hukuk devleti ilkesinin işlerliği üzerinde de etkilidir. Yasalar ile onların hedef kitlesi olan halk arasındaki dil bağlamındaki kopukluk ve engel durumu hukuk devleti ilkesi ile çelişecektir. Özetle, hukuk alanında kullanılan dilin ana dil ile temellendirilmesi, hukuk- hukuk bilimi bütünlüğünün gelişimini

sağlayacaktır¹⁵. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, yasalar ile bunların kullanıldığı söylemlerde dil kullanımının ana dile yaslanması ve özenle kullanılması bir gerekliliktir.

Yasaların yazılı olduğu belgelerde seçilen sözcüklerde ve kavramlarda terim birliğine özen gösterilmeli, tutarsız dil kullanımları ve seçimlerine yer verilmemelidir. Bağlaç kullanımının fazla olduğu, ve/veya kullanımları ile uzatılmış, bu nedenle de anlaşılması zorlaşan tümceler daha yalın ve belirli hale getirilmelidir. Anlatım bozukluğuna da sebep olan gereksiz sözcük kullanımı ve tekrarlardan, farklı anlamlara gelerek belirsizliğe yol açan sözcüklerden kaçınılarak daha öz metinler ortaya konmalıdır. Yasaların dilinin olabildiğince açık ve hedef kitle olan ulusun anlayabileceği bir şekilde kullanılması, bu yönüyle de ulusa ait olması, yasaların işlevi göz önünde bulundurulduğunda önemli bir noktada durmaktadır. Yasa metinlerinde aynı anlama gönderme yapan farklı sözcük ve söylemlere yer verilmemelidir. Yabancı sözcüklerden uzak, anlaşılır, yalın, kısa ve açık söylemler ile toplumun günlük yaşamda kullandığı sözcüklerden oluşan bir dil kullanımı, yasaların amaç ve işlevine uygun olacaktır. Bununla birlikte, özenli ve toplumun günlük yaşamda kullandığı, yaşayan bir dilin kullanımı, yasaların hedef kitlesinin yasalara yönelik saygı ve uyma düzeyini de arttıracaktır. Yasalar üzerine çalışılırken dil uzmanları ile işbirliği içinde olunmasının, hatta bunun için kurulların oluşturulmasının yararlı olacağı ve bu çalışmada ortaya konan bazı engellerin önüne geçilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

15 İba, *Anayasanın dili bağlamında yeni....*

KAYNAKÇA

Bowen, Glenn A., Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 2009. <https://doi.org/10.3316/ORJ0902027>

Chomsky , Noam. (1968). *Language and Mind*. New York: Harper and Row. <https://doi.org/10.1037/e400082009-004>.

Günal, Seyit, *Türkiye’de hukuk dilinin dönüşümü*, 2.baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2020.

İba, Şeref, Anayasanın dili bağlamında yeni anayasa çalışmalarına yönelik bazı tespit ve öneriler. 2. Türkçe Şurası: Hukuk Dili, 16-17 Aralık 2024, Ankara.

Mattila, Heiki E.S., *Comparative Legal Linguistics: Language of Law, Latin and Modern Lingua Francas* (2.ed.). Routledge, 2013. <https://doi.org/10.4324/9781003578017>

Neumann-Duesberg, Horst, *Sprache im Recht*. Münster: Regensberg, 1949.

Oksaar, Els, *Fachsprachliche Dimensionen*, Tübingen: Narr Verlag, 1988.

Öncü, Mehmet Tahir, Türk muhakeme iletişimde hukuk dili ve önemi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 2013.

Patil, Ravindra, The Interpretative Nature of Law and the Role of Language. *Creative Saplings*, 3(11), 2024. <https://doi.org/10.56062/gtrs.2024.3.11.812>

Pitkin, Hanna Fencihel, The idea of a constitution, *Journal of Legal Education* , 37 (2), 1987.

Radojković Ilić, Katarina, (2024). Semantički izazovi jezika krivičnog prava. *Revija Za Kriminologiju i Krivično Pravo*, 62(2), 2024. <https://doi.org/10.47152/rkcp.62.2.7>

TDK Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>. Son erişim tarihi: 01.03.2025